

SÖMÜRGEÇİLİK, ANTI-EMPERYALİZM VE İNGİLİZ İŞÇİ SINIFI

Aydınlık Dergisi, 9 Mart 2003

Yıldırım Koç

İngiltere’de işçi sınıfı tarih sahnesine erken çıktı. Sendikacılık ise 19. yüzyılın başlarında yaygınlaşmaya başladı. 1868 yılında Sendikalar Kongresi (TUC) kuruldu. Günümüzde İngiltere, işgücü içinde işçi sınıfının oransal olarak en yüksek bulunduğu ülkelerden biridir. Gelir getirici bir işte çalışanlar içinde ücretlilerin oranı 1980 yılında yüzde 91,9 iken, 2000 yılında yüzde 87,7 oldu. Diğer bir deyişle, İngiltere toplumunun yüzde 90’ı işçi sınıfından oluşmaktadır. Ülkede 25 milyondan fazla işçi vardır. İngiliz işçileri arasında sendikalaşma oranı 1979 yılında yüzde 55,8 iken, 1998 yılında yüzde 29,6’ya düştü.

Tarihin en eski ve örgütlenme geleneğini kesintiye uğramadan sürdürmüş İngiliz işçi sınıfının sömürgeler konusundaki tavrı ve davranışı ne oldu? Bugün anti-emperyalizm konusunda ne tür bir çizgi izliyor? Burada sorduğumuz soru, İngiliz işçi sınıfı içindeki bazı kişilerin ve grupların tavrı değil. Soru, İngiliz işçi sınıfının ve sendikacılık hareketinin bütününe veya büyük çoğunluğunu ilgilendiriyor? 25 milyon İngiliz işçisi sömürgeçiliği onaylıyor muydu, sömürgeçiliğe karşı mı çıkıyordu? Sendikaların tavrı neydi?

İngiltere, tarihin en büyük sömürgeci imparatorluklarından. 1871 ile 1900 yılları arasında İngiliz emperyalistleri 4,25 milyon mil kare araziye sömürgeleştirdi ve bu topraklardaki 66 milyon insanı köleleştirdi. Hindistan ise yüzmilyonlarca insanıyla eskiden beri sömürgeydi. Bu yıllarda İngiliz işçi sınıfı sömürgeçiliği veri kabul ediyor ve onaylıyordu. Sendikaların tek talebi, sömürgelerdeki yerlilere adaletli davranılması ve yardım edilmesiydi. Ayrıca, İngiliz sömürgeçiliğinin “modernleştirici” etkisinin olduğuna da inanıyorlardı. Bu ve daha sonraki dönemlerde İngiltere’de Avam Kamarasında sendikalardan gelen milletvekilleri vardı. Ancak bu milletvekilleri, sömürgecilik sistemini kabul ediyor ve onaylıyordu; yalnızca bu bölgelerde sendikal hakların geliştirilmesini ve angaryanın kaldırılmasını savunuyorlardı.

İngiliz sendikacılığı 1880’li yıllarda bir kriz yaşadı. Krizden çıkış, 1890’lı yıllarda “Yeni Sendikacılık” adı verilen bir anlayışın hakim olmasıyla sağlandı. Bu anlayışın unsurlarından biri, sömürgelerde TUC benzeri sendikaların örgütlenmesine yardımcı olunmasıydı. Ancak, geriye dönüp bakıldığında sorulması gereken soru şudur: İngiliz sendikacıları bazı sömürgelerde kendi anlayışları temelinde sendikaların örgütlenmesine yardımcı olurken, bu ülkelerin bağımsızlığını hiç gündeme getirdiler mi? Hayır. Ulusal bağımsızlık mücadelesine katılan sendikalara yardımcı oldular mı? Hayır. Hatta, 20. yüzyılda dönem dönem iktidara gelen İşçi Partisi Hükümetleri bile sömürgelerde sendikaları bir denetim aygıtı olarak gördü ve belki de bağımsızlık mücadelesine alternatif olarak düşündü.

İngiliz sendikacıları, Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında İngiliz emperyalistlerinin saldırılarını ve oyunlarını kabullendiler. Bu dönemde TUC’den Anadolu’daki anti-emperyalist savaşa en küçük bir destek bile yoktur. Aynı durum Hindistan için de geçerlidir. Hindistan’da işçi sınıfı hareketi ulusalcı hareketlerle ve/veya komünistlerle bağlantılı olarak gelişti. İngiliz sendikaları, Afrika’da uyguladıkları modeli Hindistan’da gündeme getirmediler. İngiliz sendikacılık hareketi tarihine ilişkin kitaplarda bağımsızlık öncesinde Hindistan işçileriyle ilişkiler konusunda tek bir cümle bulamadım.

İngiliz sendikaları, 1929 yılında çıkarılan Sömürge Geliştirme Fonu Yasası uyarınca oluşturulan Sömürge Geliştirme Danışma Komitesi’nde de yer aldılar. Bu Komite, sömürgelerden gelen yardım taleplerini inceliyor ve belirli projelere para yardımında bulunuyordu.

İngiliz sömürge sistemi İkinci Dünya Savaşı sonrasında çözülmeye başladığında, İngiliz işçi sınıfının ve sendikalarının çok büyük bölümü sömürgeçiliğe verdiği desteği sürdürdü.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun kuruluşunun 50. yıldönümü nedeniyle yayımlanan bir kitapta, İngiliz Sendikalar Kongresi'nin bağımsızlık mücadelesine katılan Afrikalı sendikacılara eleştirel gözle baktığı belirtilmektedir. Ayrıca, İngiliz Sendikalar Kongresi'nin, Afrika'daki sömürge bölgelerdeki işçi hareketini kontrol altında tutma ve böylece onları daha geniş siyasal etkilerden ve milliyetçi eğilimlerden uzak tutma çabası içinde olduğu ileri sürülmektedir (Carew, A., "Towards a Free Trade Union Centre: The International Confederation of Free Trade Unions, 1949-1972," **The International Confederation of Free Trade Unions**, Peter Lang, Bern, 2000, s.228, 259).

İngiliz Sendikalar Kongresi (TUC) kalkınma işbirliği çerçevesinde gelişmekte olan ülkelerin sendikalarına yardımda bulunmaktadır. 1998, 1999 ve 2000 yıllarında bu amaçla her yıl 110 bin dolar harcandı. Sendikaların uluslararası dayanışma adı altında harcadığı bu paranın yüzde 12'si sendikalarca, yüzde 88'i de İngiliz Devleti tarafından karşılandı.

İngiliz sendikaları, günümüzde işverenlere "toplumsal ortak" ("social partner") olarak bakmaktadır. TUC'nin anti-emperyalist, IMF karşıtı, NATO karşıtı bir tavrı söz konusu değildir. Irak Savaşı konusundaki tavrını ise birkaç hafta önce yazmıştım.

Baş çelişkisi emperyalizmle ve onun görünürdeki aletleri olan IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü ile olan işçi sınıfımız, sömürgeciliği destekleyen bir geçmişten gelerek, anti-emperyalist tek bir cümle söylemeyen İngiliz işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi ile olan ilişkilerini nasıl ittifakının temeline oturtabilir?